UN CUVÂNT „NELEGITIMAT“ ÎNCĂ DE DICȚIONARELE LIMBII ROMÂNE: *MULINOLOGIC, -Ă*

Alexandru METEA
(Universitatea de Vest din Timişoara)

Este, astăzi, un lucru evident, pentru orice cercetător al vocabularului limbii române, că, în momentul de față, limba engleză ocupă un loc tot mai important — după cum au demonstrat Georgeta Ciobanu[1] şi Mioara Avram[2] — ca sursă principală a neologismelor româneşti, după ce, o lungă perioadă de timp, acestea au venit mai ales din limba franceză şi din limba latină clasică, împrumuturile latino-romanice reprezentând, în statisticile lexicale, aproximativ 60%.

În ciuda acestei noi orientări, credem că rolul limbii franceze încă nu s-a încheiat, atât pentru că originea comună facilitează adaptarea neologismelor din limba-soră, cât şi datorită faptului că limbajul tehnico-ştiințific internațional este preponderent greco-latin şi este preluat mai ales prin filieră franceză.

În anul 1999, Complexul Național Muzeal „Astra“ din Sibiu a obținut, prin programul Euroart, finanțat de Uniunea Europeană, fonduri pentru restaurarea complexului de mori cu roți orizontale de la Rudăria, județul Caraş-Severin. Este vorba de 22 de mori cu ciutură, de la mijlocul secolului al XIX-lea, de pe Valea Rudăriei, afluent al Caraşului, care pun în lumină excepționala inventivitate şi abilitate „inginerească“ a creației tehnice populare româneşti şi au devenit, astăzi,

[1] *Anglicisme în limba română*, Timişoara, Editura Amphora, 1996.
[2] *Anglicismele în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997.

BDD-V1898 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:23 UTC)

un valoros complex de instalaţii ţărăneşti de morărit intrat în circuitul turistic internaţional[3].

Păstrate *in situ,* aceste mori cu ciutură sau făcaie — *făcaie* este consemnat în DLR, tom II, partea a doua, p. 3-4, cu 3 sensuri apropiate, legate de arborele sau fusul vertical al unei pietre de moară, cu etimologie necunoscută, deşi pare derivat cu suf. instr. *-ău* din tulpina *făc-*, care se întâlneşte şi în cuvintele *făcăi, făcăli, făcălui şi făcăleţ* — poartă denumiri, pe care le consemnăm pentru cei care studiază toponimia acestei zone: *Moara din Ţarină*, *Moara de la Podul Ilochii*, *Băniana, Vlăgioanea, Bruşoanea, Lăiaţa, Micloşoanea, Frizoanea, Maxinoanea,Vamulea, Hămbăroanea, Popeasca, Prundulea, Firiz, Păţoanea, Îndărătnica de la Perete, Băţolea, Îndărătnica dintre Râuri, Trăiloanea, Viloanea, Roşoanea, Moara de la Tunel*. Morile hidraulice cu roată orizontală din această zonă alcătuiesc o rezervaţie culturală unică în lume, ceea ce explică iniţiativa conservării ei şi semnalarea existenţei acestor monumente ale culturii româneşti tradiţionale la intersecţia drumului judeţean Moldova Nouă–Iablaniţa cu cel local spre Rudăria printr-un indicator „Spre rezervaţia mulinologică“, sintagmă care include cuvântul care face obiectul cercetării de faţă.

Industria morăritului este străveche la români şi a impus folosirea unor termeni adecvaţi. Din latină a fost moştenit *moară* (< *mola*). Din *moară* au fost create *morişcă* (cu suf. *-işcă*), *morişoară* (cu suf. *-işoară*), *moriţă* (cu suf. *-iţă*) şi *morar* (cu suf. *-ar*), iar din *morar*: *morăraş* (cu suf. *-aş*), *morărească* (cu suf. *-easă*), *morărel* (cu suf. *-el*), *morăresc*, *-ească* (cu suf. *-esc*), *morăreşte* (cu suf. *-eşte*), *morări* (cu suf. *-i*), *morărie* (cu suf. *-ie*), *morăriţă* (cu suf. *-iţă*), la care se adaugă *morăreală* şi *morărit*, care provin din *morări* (derivat cu suf. *-eală*, respectiv prin conversiune) şi *morişcuţă* (*morişcă* + suf. *-uţă*).

Deşi familiile celor două cuvinte sunt destul de consistente, ele nu includ decât un singur adjectiv: *morăresc, -ească*. Ataşarea lui la substantive ca *zonă, rezervaţie, sit, ansamblu* ar fi condus la îmbinări nefericite: *zonă morărească, rezervaţie morărească, sit morăresc* sau *ansamblu morăresc,* ale căror sensuri ar fi trimis spre *morar* şi nu spre *moară*, sintagme foarte departe de a sugera că este vorba de ceva cu totul aparte nu numai pentru un meşteşug tradiţional românesc, ci şi pentru patrimoniul culturii universale.

[3] Vezi C. Bucur, *Un valoros complex de industrie populară – morile cu ciutură de pe apa Rudăriei*, în „Analele Banatului. Etnografie”, vol. 1, Timişoara, 1981, p. 217.

BDD-V1898 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:23 UTC)

Combinația *rezervație* (neologism) + *mulinologic* servește tocmai pentru a sublinia cele două aspecte semantice arătate mai sus.

Mulinologic, -ă adj. este o creație internă, după modelul limbii franceze, în care corespondentul rom. *moară* este *moulin*. *Grand Larousse Enciclopédique,* VII, 1963 şi *Encyclopedia Universalis*, XV, Paris, 1963 nu consemnează nici pe *moulinologique*, nici pe *moulinologie*, nici pe *moulinolog*, deci cuvântul românesc, absent în toate dicționarele noastre (DLR, MDA, DEX, MDN, LTR), nu este un împrumut din limba franceză.

Mulinologic, -ă este creat în limba română după modelul unei serii bogate, care cuprinde nu mai puțin de 74 de cuvinte, caracteristice limbajelor specializate, de tipul *farmacologic, ginecologic, psihologic, lexicologic, toxicologic, metodologic, ideologic, geologic, arheologic, teologic, neologic, balneologic, grafologic, morfologic* etc.[4] Celor mai multe dintre ele le corespund, în limba de origine, substantive care denumesc profesiunea, de tipul *farmacolog, ginecolog, psiholog, lexicolog, toxicolog* etc. sau substantive construite cu suf. *-ie*, cum sunt *farmacologie, ginecologie, arheologie, teologie, toxicologie, grafologie, morfologie etc.*

„Inventarea“ adjectivului *mulinologic, -ă* este în acord cu sistemul morfologic al limbii române, grafia şi pronunțarea nemaiamintind decât foarte vag de fr. *moulin* şi este, în mod firesc, dar şi indirect, un omagiu adus celor care au făcut un substanțial efort financiar pentru conservarea acestor originale mori puse în mişcare de forța apei.

Patrimoniul nostru cultural rămâne astfel păstrat pentru viitorime, iar limba română s-a îmbogățit cu un cuvânt nou: *mulinologic, -ă*, pe care l-am înregistrat în presă: „Recent, în localitatea Eftimie Murgu, jud. Caraş-Severin, a avut loc inaugurarea, după restaurare, a Rezervației *Mulinologice* (s. n.), ocazie cu care

[4] Vezi lista completă în *Dicționar invers*, București, EA, 1957, p. 221.

BDD-V1898 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:23 UTC)

s-a lansat pliantul turistic şi a avut loc premiera unui film documentar“[5]; „Porțiunea pe care se întinde Rezervația *mulinologică* (s. n.) este de 2,5 km“[6].

Ni se pare firesc ca, în viitor, sub atracția lui *mulinologic, -ă*, să înregistrăm şi apariția unor cuvinte noi ca *mulinolog* şi *mulinologie*.

[5] O. Z., *Astra Sibiu a salvat morile cu ciutură de la Rudăria*, în „Adevărul”, Bucureşti, nr. 3224, 21 februarie 2001, p. 4.
[6] Nicolae Dolângă, *Morile de pe Valea Rudăriei*, în „Renaşterea Bănățeană”, Timişoara, nr. 3373, 6 martie 2001, p. 7.

BDD-V1898 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:23 UTC)